

CHŁODNY (52) *ai*

chłodny (51), **chłodzien** (1); chłodny : chłodzien *SienLek* (4 : 1).

o jasne.

comp i sup (2+1) (na)chłodniejszy; -ejszy (1), -(e)jszy(2)

sg m N chłodny (5). ◊ *A* chłodny (2). ◊ *I* chłodnym (5). ◊ *f N* chłodną, nachłodniejszą (3), chłodn(a) (2). ◊ *G* chłodn(e)j (2). ◊ *D* chłodn(e)j (1). ◊ *A* chłodną (2). ◊ *I* chłodną (2). ◊ *n N* (*attrib*) chłodn(e) (3), (*praed*) chłodno (1). ◊ *G* chłodn(e)go (1). ◊ *A* chłodne (2); -e (1), -(e) (1). ◊ *I* chłodnym (3). ◊ *pl N subst* chłodné, chłodniejszé (10); -é (5), -(e) (5). ◊ *G* chłodnych, chłodniejszych (2). ◊ *A subst* chłodn(e) (1). ◊ *If* chłodnymi *SienLek* (2), chłodn(e)mi (1) *FalZioł*. ◊ *V subst* chłodn(e) (1). ◊ *sg n N a. pl N subst* chłodn(e) (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Umiarkowanie zimny; wywołujący wrażenie chłodu; cienisty; frigidus, tepidus Mącz, Cn; opacus Calep (52) : tedy ią mułi chłodnemi rzeczami temporować/ iako ieft korał czyrwony/ fandale, burfłyn *FalZioł* V 63; Czemu po obiedzie połpolicie członki ziębną y chłodne bywaią. *GlabGad* K5, G2, K5v; á żaranki będą chłodne/ potym od pełniy mgły będą y niepogody do kończa. *LudWieś* B2v; Tepidus, Wolny/ chłodny. Wczefnociepyły. *Mącz* 449b, 196b, 449b [2r.]; Ná mieſtce bolące/ pierwey żioła chłodne przyłoż *SienLek* 88; Weźmi oleiu rożanego [...] / á niechay będzie ciepło żimie á chłodno lećie *SienLek* 145v, 52; iż ząwždy iedną [wilgotność] ku drugiey przymieſzana być muſi/ ták iż chłodna gorącą chłodzi/ á gorącą theż ząfię chłodney zágrzewać muſi *RejZwierc* 3v, 158; ták iáko z inżemi Lékarftwy/ wolno obniſć fie będzie/ [...] okróm tego/ że iedno łą gorące/ á drugie chłodnieyſzé *Oczko* 39v, 28v, 31v; *KlonŻal* Bv; *KochPam* 81; Opacus – Czieniſti, chłodni. *Calep* 731a; Klucznik Lećie ząwždy przed obiádem ma opátrować/ áby chłodne piwo do ſtołu przy Pánie bywało *GostGosp* 56; *GostGospPon* 170; Iák ieleń ſpracowany/ chłodney ſzuka wody *GrabowSet* Q3v; Iáſne dżienne ſwiátłoſci/Y chłodne nocne cięnie/ Imię wżechmocne w pieſniách wyławiaycie *GrabowSet* X; *SkarKaz* 162a; *PaxLiz* C4y; Iáko Smok Afrykáńſki prágnący y głodny/ Chce krwie Elephántowey z przyrodzenia chłodney. *KlonWor* 75.

Zwrot: »chłodzić czym chłodnym« (2): Kiedy dżiało wypaliſz/ razy dwa Borzące/ Chłodz ie rychło czym chłodnym/ bo będzie gorące. *BielSat* Nv; *BielSpr* 74v.

Wyrażenia: *peryfr.* »chłodny (-a) czas, jesień« = *starość* (1 : 1): Przypádłá ná cię iuż chłodna Iefień/ kiedy iuż wżytki rzeczy dożrzewaią *RejZwierc* 136; A gdyſ iuż przyſzedł do żimy a do chłodnieyſzych czáfów ſwoich *RejZwierc* 172.

peryfr. »godzina chłodna« = *poranek* (1): Gdy lecie: tedy w godzinę chłodną/ to ieft gdy flończe wſchodzi *FalZioł* V 61v.

»chłodny obłok« [*szyk* 2 : 1] (3): Wdzień gorący rołciągnął chłodny obłok nád niemi *RejPs* 155v; *RejAp* 135; *SkarŻyw* 372.

»chłodna rosa« (2): A ſnadz to ieft rzecz pożytecznieyſſa niźli náchłodnieyſſa rolá która ſpada na wyſokóć fuchych gor *RejPs* 200; *SkarŻyw* 70.

»chłodny wiatr(ek)« [szyk 4 : 1] (5): *GlabGad* 9; *GórnDworz* N6v; Tu ząwždy chłodné wiątry z polą ząwiéwáią *KochFr* 43; *WisznTr* 11; Po tańcu chłodny wiątrek ná twarz łobie czyniąc Mągierką *ZbylPrzyg* A4v.

»chłodny zdroj« (3): *KochSob* 64, 65; Imię twoié/ Gdzie chłodné Nilowé zdroie Wynikáią/ łynąc będzie *ZawJeft* 45.

Szereg: »wilgi (a. wilki, a. wilgotny) a chłodny« [szyk 2 : 1] (3): tedi łie człowiek ochładza wiatrem chłodnym á wilgotnym *GlabGad* G; Włofy áby nie łiwiały rychło/ chronic łye trzebá wilgich á chłodnych pokármow *SienLek* 48, 29v.

a. lek. *W funkcji rzeczownika [w n]* (4) : Chłodne. *FalZioł* V 108 [tytuł].

Szereg: »chłodne a wyciągające« (2): Chłodne á wyciągaiące. *FalZioł* V 108v [tytuł].

W przen (2) : Cnotą miáłto chłodnego okładay ią włzędy/ By łie nie zápalilá w ony pirwłze błędy. *RejWiz* 79; Bo y w on čás niełporo/ gdy łie wrzod zápali/ Iuż Więc káždy z ołobná łwoie chłodne chwali. *RejWiz* 190v.

Synonimy: wczesnocieply, wolny.